

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/143/2024
Identifikačné číslo spisu:	4123203688
Dátum vydania rozhodnutia:	09.07.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Erika Šobichová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:4123203688.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne: N. K., narodená XX. B. XXXX, C., I. F. XXX/XX, zastúpenej advokátkou JUDr. Evou Hlaváčovou, Nitra, Farská 12, proti žalovanému: M. U., narodený XX. M. XXXX, T. O. G., M. E. XXX/XX, zastúpenému Advokátskou kanceláriou JUDr. Muzika, s.r.o., so sídlom Nitra, Farská 39, IČO: 50 104 772, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 19C/39/2023, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 23. mája 2024 sp. zn. 8Co/24/2024, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Nitre (ďalej aj ako „odvolací súd“) napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Žalovanému priznal proti žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2. Predmetom konania bola žaloba, ktorou sa žalobkyňa domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, nachádzajúcim sa v kat. úz. T. O. G., zapísaných na LV č.XX, reg. CKN ako parc. č. XXXX/X - zastavaná plocha a nádvorie o výmere 372 m² a parc. č.XXXX/X - zastavaná plocha a nádvorie o výmere 42 m², v celosti, z dôvodu, že v roku 2000 ju kontaktoval žalovaný, aby sa dostavila do kancelárie B. M. R.. Po príchode jej bola predložená zmluva, o čom si myslela, že je to zmluva ohľadom užívania a tú aj podpísala. Uviedla, že nechcela predmetné parcely žalovanému predať, preto bola názoru, že kúpna zmluva je neplatná, nakoľko bola uvedená do omylu. Až po doručení zmluvy zistila, že došlo k odpredaju nehnuteľnosti žalovanému. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie žalobný nárok žalobkyne zamietol. Proti tomuto rozhodnutiu podala v zákonnej lehote odvolanie žalobkyňa, namietajúc, že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nedostatočného dokazovania. Vytýkala, že dokazovanie bolo zredukované na existenciu listín. Bola toho názoru, že mal byť vypočutý B. R.. Následne v odvolacej replike doplnila, že žiadala vypočuť B. M. R. a na jeho výpovedi trvá.

3. Odvolací súd po prejednaní veci dospel k záveru, že súd prvej inštancie vykonal vo veci dostatočné

dokazovanie, ktoré bolo podľa a tiež v zmysle návrhov strán na dokazovanie a v prípade, ak mala žalobkyňa konať pri kúpnej zmluve v omyle, potom by v zmysle § 49a Občianskeho zákonníka musela preukázať aj to, že tento omyl vyvolal žalovaný alebo o ňom musel vedieť. Následne odvolací súd bol toho názoru, že z vykonaného dokazovania, navrhnutého stranami sporu, súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav, vec správne posúdil po právnej stránke, preto napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP). Odvolací súd sa plne stotožňuje s dôvodmi súdu prvej inštancie uvedenými v napadnutom rozsudku, na tieto poukazuje ako na správne a preto ich nebude duplicitne opakovať (§ 387 ods. 2 CSP). Rozhodnutie súdu prvej inštancie považoval za správne, skutkovo a právne zdôvodnené s tým, že následne sa odvolací súd obmedzil už len na doplnenie dôvodov podporujúcich vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia, zameriavajúc sa pritom na podstatnú odvolaciu argumentáciu žalobkyne.

4. V prvom rade zdôraznil, že dokazovanie v civilnom súdnom konaní prebieha vo viacerých fázach; od navrhnutia dôkazu, cez jeho zabezpečenie, vykonanie a následné vyhodnotenie. Kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou účastníkov konania, len súd rozhodne, ktorý z označených (navrhnutých) dôkazov vykoná. Uvedené predstavuje prejav zákonnej právomoci všeobecného súdu korigovať návrhy účastníkov na vykonanie dokazovania sledujúc tak rýchly a hospodárny priebeh konania a súčasne zabezpečiť, aby sa zisťovanie skutkového stavu dokazovaním držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý z pohľadu podstaty prejednávanej veci nie je relevantný. V prípade, že súd odmietne vykonať určitý účastníkom navrhovaný dôkaz, je jeho zákonnou povinnosťou v odôvodnení rozhodnutia uviesť, prečo nevykoná ďalšie navrhnuté dôkazy.

5. Preskúmajúc obsah spisu, v intenciách odvolania žalobkyne, odvolací súd bol toho názoru, že žalobkyňa v žiadnom písomnom, ako ani ústnom podaní nenavrhla vykonať ako dôkaz výsluch svedka - B. M. R.. Prvýkrát nevykonanie tohto dôkazu namietala (resp. vôbec spomenula) až v odvolaní, čo však je po zákonnej koncentrácii konania (§ 154 CSP), v zmysle ktorej platí, že prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany možno uplatniť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí. Predmetné uznesenie bolo súdom prvej inštancie vyhlásené na pojednávaní konanom dňa 06. decembra 2023 a pred vyhlásením tohto uznesenia žalobkyňa (písomne, ako ani ústne) vykonanie tohto dôkazu nenavrhla, preto uvedená námietka je nedôvodná.

6. Čo sa týkalo názoru žalobkyne, že súd mal sám viesť dokazovanie, k uvedenému odvolací súd poukazuje na uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 24/2018 zo dňa 18. januára 2018, z ktorého vyplýva, že „...ústavne súladnému postupu všeobecného súdu v zásade nezodpovedá situácia, ak tento z vlastnej iniciatívy vnáša do priebehu dokazovania v rámci sporového konania nové skutočnosti alebo dôkazy, pokiaľ je pred ich zabezpečením a vykonaním pravdepodobné, že môžu byť na prospech jednej procesnej strane. V súvislosti s už uvedeným je potrebné uviesť, že dôkazná povinnosť procesnej strany je jej základnou procesnou povinnosťou, ktorou sa riadi dokazovanie v sporovom súdnom konaní, a jej plnenie je zároveň určujúce aj pre posúdenie toho, akým smerom sa bude dokazovanie v sporovom súdnom konaní uberať. Je preto predovšetkým vecou aktívneho prístupu procesných strán, aké dôkazné prostriedky navrhnu pre účely preukázania svojich skutkových tvrdení. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že postup všeobecného súdu, ktorý v sporovom súdnom konaní iniciatívne zasahuje do dôkazného procesu a následne koncipuje odôvodnenie svojho konečného rozhodnutia spôsobom, ktoré túto skutočnosť presvedčivým spôsobom nezrejímí, možno hodnotiť ako taký, ktorý je na hranici ústavnej akceptovateľnosti.“ Inými slovami povedané, dôkazy navrhujú strany sporu a súd rozhoduje, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná. Ak dôkaz žiadna strana nenavrhne, súd ho nevykoná, a teda nemôže ani sám z vlastnej iniciatívy tým smerom viesť dokazovanie tak, ako sa nazdávala žalobkyňa. Okrem toho platí, že súd nevykonáva ani všetky dôkazy, ktoré strany navrhujú, ale zvažuje, ktoré dôkazy sú podstatné pre zistenie sporných skutočností a tie vykoná. Nevykonanie dôkazov riadne odôvodní (v danom prípade neboli žiadne navrhnuté dôkazy, ktoré by súd nevykoná, preto ich ani neodôvodňoval).

7. Zároveň odvolací súd dodal, že cieľom dôkaznej povinnosti je unesenie dôkazného bremena.

Neunesenie dôkazného bremena predstavuje neúspech v spore. V sporovom konaní primárne nesie dôkazné bremeno žalobca (navrhovateľ) v súvislosti s tými tvrdeniami, ktoré umožňujú žalobe vyhovieť, ak budú tieto tvrdenia preukázané a na strane druhej i žalovaný (odporca) nesie dôkazné bremeno tých tvrdení, ktorými odôvodňuje svoju obranu proti žalobe. Ak nie je možné zistiť určitú skutkovú okolnosť, ktorá je medzi účastníkmi sporná a pre rozhodnutie dôležitá, postihne nepriaznivý účinok toho účastníka, ktorý mal v súvislosti s ňou dôkaznú povinnosť. Ak po vykonanom dokazovaní nie je možné urobiť záver ani o pravdivosti tvrdenia účastníka o určitej skutkovej okolnosti, ale ani záver o nepravdivosti tohto tvrdenia, znamená to, že tvrdená skutočnosť nebola preukázaná. V takom prípade musí rozhodnúť súd v situácii dôkaznej núdze, ktorej dopad pričíta tej strane, na ktorej predovšetkým podľa predpisov hmotného práva leží dôkazné bremeno, t. j. zodpovednosť za preukázanie skutočností významných z hľadiska hmotného práva, čo v danom prípade bolo podpísanie kúpnej zmluvy v omyle žalobkyňou a vyvolanie tohto omylu žalovaným, resp. jeho vedomosť o omyle. Uvedené skutočnosti neboli zo strany žalobkyne preukázané, a preto musí aj podľa názoru odvolacieho súdu niesť zodpovednosť za neunesenie dôkazného bremena.

8. Odvolací súd záverom zdôraznil, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou sporu, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných stranami sporu. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach uvedené konštantne pripomína a odvolací súd sa s týmto v plnej miere stotožňuje, preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo strany sporu na spravodlivé súdne konanie (napr. IV. ÚS 115/03, II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05, IV. ÚS 112/05).

9. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v zmysle § 396 ods. 1 CSP v súvislosti s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP tak, že v odvolacom konaní plne úspešnému žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % voči neúspešnej žalobkyňi.

10. Proti predmetnému rozsudku dovolanie podala žalobkyňa. Žalobkyňa podala dovolanie z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP. Poukázala na to, že pokiaľ bol rozsudok súdu prvej inštancie zamietnutý a proti nemu podala odvolanie, v ktorom okrem iného namietala nevykonanie výsluchu B. M. R. - advokáta v G., ktorý celý údajný predaj formálne zabezpečoval. Odvolací súd sa stotožnil s rozsudkom súdu prvej inštancie a ako vecne správny ho potvrdil, pričom žalobkyňi vytkol, že nenavrhl dokazovanie výsluchom svedka B. M. R., resp. ho navrhla až v podanom odvolaní.

11. Ďalej poukázala na to, že žalobkyňa je starobná dôchodkyňa vo veku 73 rokov. Žalobkyňa vytýka súdu prvej inštancie aj odvolaciemu súdu nedostatočne vykonané dokazovanie vo veci aj nedostatočnosť a absenciu vyčerpávajúceho rozhodnutia. Nie je zrejme z akých dôvodov nebol vykonaný výsluch B. M. R.. Poukázala pritom na článok 2 ods. 1 a článok 6 ods. 1 a 2 CSP. Súd prvého stupňa ani odvolací súd v rámci svojho konania a rozhodnutia vôbec tieto zásady sporu uvedené v citovaných článkoch CSP nezohľadnili ani nezdôvodnili, čo je rovnako dôvodom pre namietanie porušenia práva na spravodlivý proces.

12. Zdôraznila, že aj keď možno žalobkyňa explicitne a výslovne v konaní pred súdom prvej inštancie neuviedla, že žiada predvolať a vypočuť B. M. R., táto potreba vyplývala z vykonaného dokazovania na súde prvej inštancie a z vyjadrení účastníkov, ktorými bol tento svedok označený a ako dôkaz spôsobilý vyjasniť sporné skutočnosti, ako aj to, či boli vôbec naplnené podmienky kúpnej zmluvy týkajúcej sa zaplatenia kúpnej ceny.

13. Súd prvej inštancie v súlade s uvedenými základnými zásadami mohol a mal žalobkyňu s cieľom vyvažovať prirodzene aj nerovnovážne postavenie v spore dotazovať, či žiada vypočuť svedka B. M. R.. Menovaný svedok mal spísať údajnú kúpnu zmluvu, navyše z obsahu samotnej kúpnej zmluvy vyplýva, že kúpna cena mala byť vyplatená v dvoch častiach, pri podpise zmluvy a časť najneskôr do 31. decembra 2000, načo sa súd prvého stupňa vôbec nezameral, pričom uvedený svedok mohol tieto

okolnosti osvedčiť. Menovaný svedok predstavoval vo veci kľúčový, ak nie jediný dôkaz žalobkyne.

14. Súd prvej inštancie pri zachovaní zásady spravodlivosti zakotvanej v článku 2 ods. 1 CSP a ochrany viditeľne slabšej strany v konaní s prihliadnutím na článok 6 ods. 1, ods. 2 CSP mal pristúpiť k výsluchu autora údajnej kúpnej zmluvy B. M. R., hlavne v prípade, ak nebola žalobkyňa zastúpená advokátom, pretože si ho nemohla dovoliť. Jednalo sa o stranu v konaní, ktorej postavenie nebolo voči žalovanému vyvážené, ktorý advokátom zastúpený v konaní naopak bol.

15. Odvolací súd na jednej strane vytýka žalobkyni, že menovaného svedka navrhla až v odvolacom konaní, na druhej strane vytýka žalobkyni stotožňujúc sa s rozsudkom súdu prvej inštancie, že žalobkyňa nepreukázala svoje vlastníctvo k veci.

16. Rozhodnutie súdu prvej inštancie a aj odvolacieho súdu postráda argumentačnú logiku a naväzuje dojem mechanického a formalistického rozhodnutia s cieľom, čo najrýchlejšie ukončiť súdny spor v neprospech žalobkyne využívajúc jej vyšší vek, sociálne pomery a nedostatočnú znalosť právnych predpisov bez súčasného zohľadnenia ustálenej judikatúry vyšších súdnych autorít.

17. Žalobkyňa vidí porušenie jej práva na spravodlivý proces v dvoch rovinách: 1. absencia vyčerpávajúceho rozhodnutia súdov oboch inštancií vo vzťahu k dokazovaniu a potrebe dokazovania výsluchom B. M. R. a po 2. nevykonanie dokazovania výsluchom svedka B. M. R., čo malo za mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej, pričom tento svedok bol ako osoba v konaní pred súdom prvého stupňa označený stranami sporu a potreba jeho výsluchu bola v konaní ako nosný dôkaz pre vyriešenie sporu.

18. Žalobkyňa preto navrhla, aby dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. V prípade úspechu si uplatnila aj právo na náhradu trov dovolacieho konania.

19. K dovolaniu podal písomné vyjadrenie žalovaný. Stotožnil sa s odôvodnením rozhodnutia odvolacieho súdu, považoval ho za stručný a jasne objasňujúci skutkový a právny základ rozhodnutia. Zdôraznil, že dôkazná povinnosť procesnej strany je jej základnou procesnou povinnosťou, ktorou sa riadi dokazovanie v sporovom konaní.

20. Najvyšší súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť.

21. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

22. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

23. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Ak teda zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

24. Podľa § 420 Civilného sporového poriadku je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

25. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

26. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP).

27. Dovolateľka v dovolaní namietala nedostatočne vykonané dokazovanie vo veci, aj nedostatočnosť a absenciu vyčerpávajúceho odôvodnenia rozhodnutia. Podľa nej nie je zrejmé z akých dôvodov nebol vykonaný výsluch B. M. R., poukázala pritom na článok 2 ods. 1 a článok 6 ods. 1 a 2 CSP. Podľa žalobkyne súd prvej inštancie a ani odvolací súd v rámci svojho konania a rozhodnutia vôbec tieto zásady sporu uvedené v citovaných článkoch CSP nezohľadnili.

28. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, treba považovať aj taký postup súdu, ktorým sa strane odmieta možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, a ktorým dochádza k odmietnutiu spravodlivosti, keď súdom prijaté závery nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov, a teda sú svojvoľné a neudržateľné a keď rozhodnutie súdu neobsahuje žiadne dôvody alebo ak v ňom absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci, prípadne ak argumentácia obsiahnutá v odôvodnení rozhodnutia je natoľko vnútorne rozporná, že rozhodnutie ako celok je nepresvedčivé.

29. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že

nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vetrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

29.1. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“), riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplyvajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t.j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

30. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESĽP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

31. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

32. V prejednávacom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil nepreskúmateľnosť, nepredvídateľnosť či arbitrárnosť (ktorú žalobkyňa naznačuje) predmetného rozhodnutia napadnutého dovolaním. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, dôsledkom čoho by bolo popretie zmyslu a podstaty práva na spravodlivý proces.

32.1. Odvolací súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu, pričom sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vysporiadal s rozhodujúcimi skutočnosťami a s podstatnými odvolacími námietkami.

33. Z uvedeného je celkom zrejmé, ako a z akých dôvodov odvolací súd rozhodol a podľa názoru dovolacieho súdu má odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu všetky náležitosti v zmysle § 393 CSP. Za procesnú vadu konania podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že žalobkyňa sa s rozhodnutím odvolacieho súdu nestotožnila a že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa jej predstáv. Samotná skutočnosť, že dovolateľ so závermi vyjadrenými v odôvodnení napadnutého rozhodnutia nesúhlasí a nestotožňuje sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

34. V bode 17. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu odvolací súd uviedol na odvoláciu námietku žalobkyne, že táto v žiadnom písomnom ani ústnom podaní nenavrhlá vykonať dôkaz výsluch svedka B. M. R., prvýkrát nevykonanie tohto dôkazu namietala (resp. vôbec spomenula) až v odvolaní, čo však bolo po zákonnej koncentrácii konania (§ 154 CSP). Zároveň v bode 18. uviedol s poukazom na rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 24/2018, že dôkazná povinnosť procesnej strany je jej základnou procesnou povinnosťou, ktorou sa riadi dokazovanie v sporovom súdnom konaní, a jej plnenie je zároveň určujúce aj pre posúdenie toho, akým smerom sa bude dokazovanie v sporovom súdnom konaní uberať. Je preto predovšetkým vecou aktívneho prístupu procesných strán, aké dôkazné prostriedky navrhnu pre účely preukázania svojich skutkových tvrdení. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že postup všeobecného súdu, ktorý v sporovom súdnom konaní iniciatívne zasahuje do dôkazného procesu a následne koncipuje odôvodnenie svojho konečného rozhodnutia spôsobom, ktoré túto skutočnosť presvedčivým spôsobom nezrejmí, možno hodnotiť ako taký, ktorý je na hranici ústavnej akceptovateľnosti. Inými slovami povedané, dôkazy navrhujú strany sporu a súd rozhoduje, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná. Ak dôkaz žiadna strana nenavrhone, súd ho nevykoná, a teda nemôže ani sám z vlastnej iniciatívy tým smerom viesť dokazovanie tak, ako sa nazdávala žalobkyňa. Okrem toho platí, že súd nevykonáva ani všetky dôkazy, ktoré strany navrhujú, ale zvažuje, ktoré dôkazy sú podstatné pre zistenie sporných skutočností a tie vykoná. Nevykonanie dôkazov riadne odôvodní (v danom prípade neboli žiadne navrhnuté dôkazy, ktoré by súd nevykonával, preto ich ani neodôvodňoval).

35. Podľa § 154 CSP prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany možno uplatniť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí.

36. Podľa § 185 ods. 1 až 3 CSP súd rozhodne, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná.

(2) Súd môže aj bez návrhu vykonať dôkaz, ktorý vyplýva z verejných registrov a zoznamov, ak tieto registre alebo zoznamy nasvedčujú, že skutkové tvrdenia strán sú v rozpore so skutočnosťou; iné dôkazy bez návrhu nevykoná, ak tento zákon neustanovuje inak.

(3) Súd aj bez návrhu môže vykonať dôkazy na zistenie, či sú splnené procesné podmienky, či navrhované rozhodnutie bude vykonateľné, a na zistenie cudzieho práva.

37. Podľa § 365 ods. 3 CSP odvolacie dôvody a dôkazy na ich preukázanie možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie odvolania.

38. Podľa § 366 CSP prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany, ktoré neboli uplatnené v konaní pred súdom prvej inštancie, možno v odvolaní použiť len vtedy, ak, a) sa týkajú procesných podmienok,

b) sa týkajú vylúčenia sudcu alebo nesprávneho obsadenia súdu,

c) má byť nimi preukázané, že v konaní došlo k vadám, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci alebo

d) ich odvolateľ bez svojej viny nemohol uplatniť v konaní pred súdom prvej inštancie.

39. Právo, tzv. novôt v odvolacom konaní je v systéme neúplnej apelácie nastavené ako reštriktívne vnímaná výnimka z pravidla, že v odvolacom konaní spravidla nie sú prípustné tie prostriedky procesného útoku alebo obrany, ktoré neboli procesnou stranou uplatnené pred súdom prvej inštancie.

40. Právo nikdy nemôže byť interpretované len striktne formalisticky, či mechanicky, lebo taký prístup so sebou nesie celkom nepriaznivé dôsledky. Právo totiž neexistuje preto, aby také nerozumné, nelogické a nespravodlivé dôsledky legitimizovalo, ale preto, aby prinášalo racionálne a spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi stranami sporu, či medzi jednotlivcami (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/196/2019).

41. Koncepcia odvolacieho konania v civilnom spore vychádza z tzv. neúplného apelačného systému. Neúplnosť apelácie znamená, že právo odvolateľa (ale aj protistrany) použiť v odvolacom konaní prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany, ktoré strana neuplatnila v konaní pred súdom prvej inštancie, je obmedzené. Odvolacia argumentácia v podobe nových skutkových tvrdení a dôkazných návrhov (novoty, nóva) je takto prípustná len za splnenia zákonom stanovených podmienok. Tieto podmienky sú stanovené dvojakým spôsobom: 1. taxatívne vymedzenie účelu použitia týchto novôt [resp. taxatívne vymedzenie odvolacích dôvodov, ktorých sa nóva týkajú - § 366 písm. a) až c) CSP], 2. neporušenie procesnej diligencie sporovej strany v konaní pred súdom prvej inštancie § 366 písm. d) CSP (MOLNAR, Peter. § 366 [Novoty v odvolacom konaní]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1398, marg. č. 1.).

42. Žalobkyňa primárne namietala, že súd mal vyvíjať vlastnú dôkaznú aktivitu, a aj bez jej návrhu nariadiť dokazovanie výsluchom svedka B. M. R., ktoré jej „pomôžu“ uniesť dôkazné bremeno preukázania neplatnosti označenej kúpnej zmluvy, nakoľko tento svedok mal byť vo veci jediným svedkom. V tomto smere dovolací súd konštatuje, že súd môže vykonať len navrhované dôkazy a pokiaľ podstatné právne skutočnosti nie sú preukázané, žalobu zamietne bez toho, aby inštruoval strany k ďalšej dôkaznej aktivite. Je vecou strany sporu, aké dôkazy predloží na preukázanie svojich tvrdení, avšak v prípade, ak týmito nepreukáže tvrdené skutkové okolnosti prípadu, vystavuje sa riziku neunesenia dôkazného bremena, ktoré má v zásade za následok stratu sporu. Súd teda nemá povinnosť a ani nie je jeho úlohou vyzývať žalobcu na doplnenie dôkazov, ktorými podopiera svoj návrh, ak sú dôkazy vo vzťahu k žalobným tvrdeniam nedostatočné, a teda, že jeho prípadnú aktivitu, resp. neaktivitu má nahradiť súd, keďže v takomto prípade by sa prenášalo bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno na súd, čo je v kontradiktórnom procese neprípustné. Takýto postup súdu, rozširujúci dokazovanie samotnou sporovou stranou (tu žalobkyňou) nenavrhované a v prospech argumentácie jednej zo sporových strán, by v civilnom sporovom procese vo výsledku narušilo rovnosť strán, a teda by viedlo k porušeniu princípu spravodlivého procesu.

43. Pokiaľ neboli v konaní navrhované ďalšie dôkazy, súd o žalobe v kontradiktórnom konaní nemá povinnosť, a ani len možnosť vykonávať dokazovanie vo veci v širšom rozsahu, než navrhujú sporové strany, a to z dôvodu potreby zachovania zásady „rovnosti zbraní“, ktorá sa uplatňuje práve v sporovom konaní. Civilné sporové konanie nie je ovládané vyšetrovacou zásadou, v zmysle ktorej by sám súd bez samotnej dôkaznej iniciatívy a aktivity procesných strán mal vykonávať šetrenie a dokazovanie s výnimkou sporov uvedených v civilnom sporovom poriadku. Súd nemôže nahrádzať procesnú aktivitu žalobcu, ktorý znáša dôkaznú povinnosť, ktorá zahŕňa povinnosť tvrdenia a povinnosť predložiť dôkazy na preukázanie svojho tvrdenia. Nebolo teda povinnosťou súdu nahrádzať a vykonávať dokazovanie nad zákonný rámec. Nepriaznivé procesné dôsledky, neúspech v spore, stihajú v sporovom konaní toho, kto neunesol dôkazné bremeno, neoznačil potrebné dôkazy alebo uvedenými dôkazmi nebolo jeho tvrdenie dokázané. Tu dovolací súd ešte uvádza, že systém neúplnej apelácie, ktorou je ovládané odvolacie konanie v sporových veciach, predpokladá, že skutková stránka veci sa objasní na súde prvej inštancie. Strana sporu musí predložiť alebo označiť všetky dôkazy, ktorými preukazuje svoje tvrdenia (akékoľvek tvrdenia, bez rozlišovania k akým procesným účinkom tieto majú viesť), pred súdom prvej inštancie najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie.

Súd v odvolacom konaní nemôže na dôkazy predložené alebo označené neskôr prihladiť, len celkom výnimočne ich možno použiť za podmienok uvedených ust. § 366 CSP. Takáto dôkazná situácia v danom prípade nenastala, nakoľko žalobkyňa v odvolaní žiadnou skutočnosťou uvedenou v § 366 písm. a) až d) ani nedôvodila.

44. V zmysle ust. § 364 a § 365 ods. 3 CSP, podľa ktorých rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, ako aj odvolacie dôvody a dôkazy na ich preukázanie, možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie odvolania. Zákonná koncentrácia konania sa, prirodzene, uplatňuje aj v opravných konaniach. Lehota na podanie odvolania neohraničuje len samotné podanie odvolania (t.j. iniciovanie opravného konania), ale aj vymedzenie programu odvolacieho konania (určenie rozsahu, v akom sa rozhodnutie napáda) a argumentáciu tvrdenej vadnosti rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo. Po uplynutí lehoty na podanie odvolania tak nemožno rozširovať, ani meniť odvolacie dôvody ani navrhované dôkazy (MOLNÁR, Peter. § 365 [Odvolacie dôvody]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1396, marg. č. 22.). Preto pokiaľ žalobkyňa až v odvolacej replike (pozri bod 10. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu) žiadala vypočúť svedka B. R., z uvedených dôvodov to nebolo ani možné.

45. Vo vzťahu k námietkam žalobkyne k čl. 6 CSP, že by mala byť viditeľne slabšou stranou sporu a teda znevýhodnenou v tomto konaní dovolací súd uvádza, že civilný proces tvorí komplex procesnoprávných vzťahov medzi sporovými stranami navzájom a medzi súdom a sporovými stranami. Obsahom princípu vyjadreného v článku 6 CSP je rovnosť subjektov jednej skupiny procesnoprávných vzťahov, a to procesnoprávných vzťahov vznikajúcich medzi sporovými stranami. Naopak, vo vzťahu k súdu je obsahom procesnoprávného vzťahu súbor procesných práv a povinností, v ktorých sa prejavuje nadradené postavenie súdu vo vzťahu k sporovým stranám, ako je to normatívne vyjadrené predovšetkým v čl. 10 CSP (porovnaj komentár k tomuto ustanoveniu).

Článok 6 tak normatívne pokrýva tú časť procesnoprávných vzťahov, ktorá vzniká medzi dvoma sporovými stranami kontradiktórneho konania. Obsahom každého právneho vzťahu sú práva a povinnosti, ktoré vznikajú pri realizácii oprávnení jednotlivých subjektov tohto právneho vzťahu. Z tohto aspektu sa prejavuje princíp rovnosti sporových strán ako tzv. rovnosť zbraní, judikovaná ESEP. Rovnosť zbraní sa prejavuje ako rovnaká miera možností uplatňovania prostriedkov procesného útoku, ale aj procesnej obrany v medziach stanovených Civilným sporovým poriadkom. Civilné právo procesné tak nemôže fingovať skutočnú rovnosť subjektov (napr. jedna sporová strana sa dá zastúpiť advokátom a druhá sporová strana toto svoje procesné právo nevyužije a pod.). Obsah princípu rovnosti sporových strán v civilnom sporovom konaní sa tak prejavuje ako tzv. funkčná rovnosť, spočívajúca v takom procesnom postupe súdu, aby sa každej zo sporových strán umožnilo v rovnakej miere realizovať svoje procesné oprávnenia. To, či sporová strana svoje procesné oprávnenia aj reálne využije a v akej kvalite, už netvorí obsah princípu rovnosti sporových strán. Procesná rovnosť sa sústreďuje výlučne do zabezpečenia akejsi pomyslenej rovnakej štartovacej čiary pre obidve sporové strany. V tejto súvislosti sa princíp rovnosti sporových strán funkčne a komplementárne dopĺňa s princípom kontradiktórnosti (porovnaj článok 9 a komentár k nemu) v tom zmysle, že sporovej strane má byť zásadne umožnené reagovať na realizáciu všetkých procesných oprávnení protistrany v záujme zabezpečenia negácie neodôvodnenej procesnej výhody jednej zo sporových strán.

Imanentnou súčasťou právno-ochranného inštrumentária je v demokratickej Európe 21. storočia princíp ochrany tzv. slabšej strany. Ten spočíva vo vyvažovaní prirodzene nerovnovážneho postavenia určitej kategórie subjektov v právnych vzťahoch ako súkromnoprávnej, tak procesnoprávnej povahy. Podľa Civilného sporového poriadku tvoria slabšiu stranu procesného vzťahu tri kategórie subjektov:

- i) spotrebiteľ,
- ii) zamestnanec,
- iii) diskriminovaný v antidiskriminačných sporoch.

Čl. 6 ods. 2 Princíp ochrany slabšej strany sa týka pojmovej nerovnosti istých kategórií subjektov. V odseku 2 komentovaného ustanovenia sa však akcentujú i špecifické potreby určitých kategórií subjektov, ktoré nespádajú pod pojmové vymedzenie slabšej sporovej strany. Súd je v tomto zmysle

povinný zohľadňovať určité špecifické potreby tých subjektov, ktorých zdravotný stav, prípadne sociálne postavenie odôvodňujú určitý špecifický procesný režim. Tento špecifický procesný režim však nemá nijakým spôsobom negovať princíp rovnosti sporových strán. Ide o normatívne vyjadrenie obvyčajne ľudskej slušnosti, napríklad vo vzťahu k zdravotne postihnutým osobám. Táto slušnosť má spočívať v zohľadňovaní okolností, ktoré môžu mať vplyv na mieru náročnosti realizácie procesných oprávnení týchto špecifických subjektov. In concreto môže ísť o stanovovanie času pojednávania, výnimky z povinností, ktorými sú sporové strany zaťažené pri vedení pojednávania a pod. Ani z tohto pohľadu, nemôžu byť námietky žalobkyne v tomto smere dôvodné, aj keď je osobou s vyšším vekom, nie však osobou, charakterizovanou ako slabšou stranou v spore, nemôžu spôsobiť vadu zmätočnosti z dôvodu § 420 písm. f) CSP.

46. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že odvolací súd v konaní nepostupoval spôsobom, ktorý by bol v rozpore s kogentnými procesnými ustanoveniami, a ktorým by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka neopodstatnene namieta nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorý mal znemožniť uskutočňovanie jej procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Dovolací súd preto dovolanie žalobkyne ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) a f) CSP.

47. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

48. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.